

V antickom svete zručnosť „pisárov“ zaručovala dôležité spoločenské miesto. Boli nielen obyčajnými pisármi, ktorí opisovali dokumenty rôzneho druhu (kontrakty, kúpno-predajné zmluvy, posvätné texty, manželské zmluvy atď.), ale aj vysokými štátnymi alebo kráľovskými úradníkmi, archivármi, astrológmi, diplomatmi a politickými radcami, ba aj znalcami tajomných vied. (Twelftree 1992, 732; Markus 2000, 523). Podľa 2 Kr 12,10 γραμματεὺς bol opisovačom oficiálnych dát. 1 Kr 4,3; 2 Kr 18,18; 25,19; 1 Krn 27,32; 2 Krn 26,32; Iz 22,15 svedčia o vysokopostavených politikoch. Mohli byť aj kňazmi alebo levitmi či vykladačmi Zákona (porov. 2 Krn 43,13; Ezd 7,12).

V časoch exilu boli znalci Písma považovaní za mužov múdrosti, ktorí sprostredkovali múdrosť Božieho slova pre Izraelitov v zajatí, interpretujúc ho v nových podmienkach a situáciách. Baruch bol Jeremiášovým sekretárom, ktorý prináša jeho slová (porov. Jer 36,4n), no zároveň je jeho vyslancom, reprezentantom. V poexilovej dobe bol vzorom a ideálom znalca Ezdráš (porov. Ezd 7,6-26; Neh 8,1-9). Zdá sa, že bol dokonca politickým reprezentantom Perzskej ríše, hoci jeho presná politická funkcia je predmetom debát (Markus 2000, 523).

V 2. stor. pred Kr. sa rozmáhajú školy múdrosti. Jej najslávnejším predstaviteľom je Ben Sira – Sirachovec, znalec Písma, ktorý mal pravdepodobne svoju

školu v Jeruzaleme. Bol to rozhladený a vzdelaný muž, cestovateľ, znalec Zákona, mudrc, veľvyslanec. Ideál zákonníka nám podáva vo svojej knihe Sir 38,24–39,11 (Meier 2001, 552).

Apokalyptické kruhy ešte viac rozširujú slávu znalcov Písma. Sú to predovšetkým spoločenstvá stojace za spismi Dan, 1 Hen, *Knihy Obrov z Kumránu*, 4 Ezd, 2 Bar. V 1 Hen je znalec označený za znalca spravodlivosti (1 Hen 12,4; 15,1). Podľa tejto literatúry je nielen znalcom písania, sociálnym alebo náboženským vodcom, ale predovšetkým prorokom, príjemcom a ochrancom zjavení. (Meier 2001, 553)

V Ježišovej dobe sú známi dvaja velikáni – Šammai a Hillel. Hillel pochádzal z exulantskej rodiny, vrátil sa do Palestíny z Babylónie. Šammai mal vznešený pôvod, pravdepodobne kňazský, a pochádzal z Judey. Obe školy boli vo svojej dobe slávne a položili základ pre rab. učenie.

Po páde Jeruzalema v r. 70 po Kr. sa najznámejší znalci Písma usadili v Jamnii a v Lydde. Medzi ne patrili Rabban Zohanan ben Zakkai. Zo Sk sa dozvedáme o Gamalielovi, ktorého žiakom bol aj apoštol Pavol (porov. Sk 5,34-39; 22,3). V judaizme svojej doby boli známi ako starší, znalci, vedci. Podľa mišny mali byť uvážení v rozhodovaní, zhromažďovať mnoho učeníkov a vybudovať múr okolo Tóry (m. Abot 1,1). (Twelftree 1992, 732) Rozhodne netvorili jednu skupinu ako farizeji, saduceji či eséni. Bolo to viac-menej povolanie a poslanie. Tak sa so znalcami stretávame u farizejov (porov. 2,16), ale aj u saducejov, esénov, kňazov, levitov, aristokracie atď. (Meier 2001, 554,559–560)

Najdôležitejšou úlohou znalcov bolo zachovanie Tóry a jej interpretácia pre každodenné potreby alebo zmenené životné situácie. Svojím štúdiom pripravovali všeobecne platné zákony. Vyučovanie Tóry bolo v poradí druhou prioritou. Znalec učil svojich študentov opakovaním. Po skúške a dovŕšení istého veku sa zo študentov stávali znalci Písma. Fungovali aj ako právnici, niektorí boli aj členmi sanhedrinu. Boli teológmi, ktorí spracovávali teol. traktáty a tiež často kázali v synagógach. Ako strážcovia tradície mali za úlohu dbať na čistotu učenia a zároveň uchovávať v Písme zahrnuté tajné učenie, ktoré nebolo možné odovzdať každému. Nakoniec pôsobili aj ako pisári, prepisujúci texty Písma (Twelftree 1992, 733–734).

Ježiš a znalci. Ježiš určite stretol mnohých znalcov Písma putujúcich po krajine. K nim patrili jednoduchí pisári v dedinkách Galiley, ale aj vážení učitelia Tóry či poradcovia sanhedrinu. Počas synagogálnych bohoslužieb práve znalci Písma čítali a komentovali – vysvetľovali – pasáže z hebr. Biblie. V Jeruzaleme určite stretol nielen tých najvzdelanejších, ale aj najbohatších znalcov Písma. Pozorné čítanie Mk nám dovoľuje urobiť si presný obraz vzťahov.

1,21-22 – Ježiš učí v synagóge v Kafarnaume. Pravdepodobne sú prítomní aj nejakí farizeji a znalci Písma. Žasnú nad ním, lebo neučí ako znalec Písma.

1,38-39 – Ježiš chodí po celej Galilei, káže v synagógach. Stretáva aj farizejov, aj ich znalcov Písma či znalcov patriacich k inej skupine.

## Uzdravenie ochrnutého

2,6 – Niektorí znalci – nevieme, k akej skupine patria – šomrú, lebo Ježiš odpúšťa hriechy. Iba Boh to môže robiť.

2,16 – Znalci spomedzi farizejov sa pohoršujú, že Ježiš stoluje s hriešnikmi a mýtnikmi.

2,18 – Neznámi sa pýtajú Ježiša, prečo sa postia učeníci farizejov, a Jánovi a jeho nie. Z kontextu môžeme usudzovať, že išlo o ľudí spomedzi farizejov – mohli to byť aj znalci Písma.

2,23-24 – Farizeji sprevádzajú Ježiša v sobotu a upozorňujú ho, že jeho učeníci robia to, čo je v sobotu zakázané: pracovať = trhať klasy.

3,1-6 – Ježiš v sobotu v synagóge uzdraví ochrnutého. Oni naňho striehnu (porov. v. 2). Kto striehne? Pravdepodobne farizeji a znalci Zákona spomedzi nich, ak tam nejakí boli, a samozrejme, herodiáni, lebo práve farizeji spolu s herodiánmi sa radia, ako ho zabiť (porov. v. 6). Treba si všimnúť, že medzitým už Ježiša nasleduje veľký zástup a jeho sláva sa rozšírila po celom kraji (porov. 1,22.28.45).

3,22 – Znalci z Jeruzalema obviňujú Ježiša, že je posadnutý a mocou Belzebula vyháňa zlých duchov.

7,1-5 – Znalci s farizejmi sa pýtajú, prečo Ježišovi učeníci nedodržiavajú tradície (neumyli si ruky). V Ježišovej odpovedi je narážka na pokryectvo.

8,31 – Ježiš predpovedá svoje utrpenie a medzi tými, čo ho ukrižujú, sú aj znalci ako osobitná skupina.

9,14 – Znalci diskutujú s Ježišovými učeníkmi.

10,33 – Znalci vystupujú ako tí, čo Ježiša odsúdia a privedú ho na smrť (3. predpoveď utrpenia).

11,18 – Farizeji a znalci sa rozhodli odstrániť Ježiša, potom čo sa do počuli, že Ježiš vyháňa kupcov z chrámu.

11,27 – Ježiša sa vypyťujú na moc, ktorou si toto všetko môže dovoliť.

12,28-44 – Ježiš odpovedá na otázky znalca o prikázaniach a pochváli ho (nie si ďaleko od Božieho kráľovstva). Potom nadväzuje na učenie znalcov o Mesiášovi, no zároveň varuje svojich poslucháčov pred ich samolúbosťou.

14,1 – Vodcovia národa – medzi nimi znalci – sa rozhodnú zbaviť sa Ježiša úskokom.

14,43 – Judášov sprievod je od veľkňazov a znalcov.

14,53 – Ježiša odvedú k veľkňazom, starším a znalcom (súdny proces).

15,1 – Celá veľrada – a v nej aj znalci – odsúdia Ježiša a odovzdajú ho Pilátovi.

15,31 – Veľkňazi a znalci sa posmieľajú ukrižovanému Ježišovi.

Znalci Zákona sa postupne stavajú do opozície voči Ježišovi: sledujú ho, kladú otázky, aj oni sa ho snažia nachytať. V samotnom procese zohrávajú rozhodujúcu úlohu.